

Per norma general, associem la participació ciutadana a processos que es caracteritzen per la seva transparència. La majoria de vegades aquesta troba la seva màxima expressió en la fase pròpiament de participació: en la difusió i convocatòria del procés en qüestió, en la informació disponible o en les estratègies, tècniques i espais on tindrà lloc. Ara bé, quan es tracta de saber què passa entre l'elaboració i recepció de propostes ciutadanes i la presa de decisions final, el procés ja no és tan clar: quin és el seu tractament? Qui efectivament les llegeix, valora, adopta o descarta? Sota quins criteris? Quin és el seu impacte en la configuració final de les polítiques, programes i actuacions? Quina mena de devolució se'n fa als i les participants?

L'objectiu d'aquest document és el d'oferir una mica més de llum sobre aquestes qüestions en relació a una experiència concreta, la del procés de constitució del Pla de Ciutat 2012-15 de l'Ajuntament de Sant Boi de Llobregat. La cerca de transparència tanmateix no es restringeix a un exercici ex-post de narració d'uns fets consumats, sinó que també hem intentat que en el disseny, el desenvolupament i la comunicació del procés de participació es fes una passa endavant en aquest sentit. D'altra banda, el fet de deixar constància al detall de les fases, dinàmiques i documentació utilitzada durant aquest procés ens permetrà (i permetrà a la vegada a tercers) la possibilitat de replicar-lo en futures ocasions, i a la vegada podrà ser objecte d'anàlisi i discussió per a la seva millora i replantejament.

El procés de participació s'emmarcà en un estratègia més àmplia de planificació, que incloïa altres actors (regidors/es de l'equip de govern, conjunt de tècnics/ques municipals i ciutadania) i una perspectiva futura de treball a curt i mitjà termini (la programació anual en forma de plans d'actuació).

En relació al conjunt d'actors, amb la metodologia general de creació del Pla de Ciutat i del procés de participació ciutadana en particular, preteníem:

1. Aconseguir una major identificació i coneixement del Pla de Ciutat;
2. Aconseguir un major nivell d'integració de les aportacions i perspectives de les tres parts implicades (equip polític, organització tècnica i ciutadania).

D'inici, els reptes concrets d'aquesta proposta en relació a cadascun dels actors implicats passaven per:

- En relació als polítics: com incrementar la identificació de l'equip de govern amb el Pla de Ciutat, i com fer efectiva una major fonamentació del pla d'actuació en els programes polítics.
- En relació a la ciutadania: com facilitar la formulació de propostes al Pla de Ciutat, i com comunicar millor allò que es vol fer i l'ús i impacte final de les propostes ciutadanes.
- En relació al conjunt de l'organització municipal: com facilitar el coneixement de les propostes polítiques i ciutadanes per a l'elaboració de futures programacions, i com facilitar la programació en una lògica més integrada i transversal i no per departaments/àmbits.

Pel que fa al procés de participació ciutadana, ens plantejàvem aconseguir:

- fer un procés més transparent;
- ordenar i explotar de forma sistemàtica les aportacions ciutadanes;
- garantir un major recorregut d'aquestes aportacions (coma mínim, pel que feia al seu coneixement i a un hipotètic major ús);
- millorar la devolució dels resultats al conjunt de participants;
- i comunicar millor els avenços i resultats de la planificació posterior derivada del Pla de Ciutat.

Amb tot això i havent tingut lloc les eleccions municipals el maig del 2011, el Servei de Planificació i Avaluació de Polítiques Públiques vam rebre l'encàrrec de donar assistència al futur equip polític en l'elaboració del Pla de Ciutat del mandat actual, tot contemplant el disseny i seguiment del procés de participació ciutadana.

Tot aquest engranatge va seguir el següent recorregut:

1. Elaboració del primer esborrany del Pla de Ciutat.

Programes electorals en mà, vam fer un exercici d'agrupació i de reordenació de les propostes de les dues formacions polítiques que havien de constituir l'immediat equip de govern de la ciutat amb l'objectiu de simplificar l'estructura original d'aquestes formulacions inicials i associar les propostes a l'estructura organitzativa (per àmbits i serveis). Per a aquest fi es dissenyà una base de dades on abocar-hi totes les propostes aconseguint així disposar d'un instrument àgil i senzill per a la posterior explotació i ús de les propostes polítiques.

El primer esborrany contemplava 19 finalitats i 57 objectius estratègics.

2. El consens sobre l'essència del Pla de Ciutat: 3 prioritats, 10 compromisos, 30 objectius estratègics.

Per mitjà d'un conjunt de dinàmiques de treball grupal, l'equip de govern arribà a la definició d'una primera versió del

Pla de Ciutat 2012-15, més simplificada en la seva definició i amb una orientació estratègica capaç de servir com a marc de les futures programacions anuals. Disposàvem ja de la proposta que hauria de ser objecte d'aportacions per part de la ciutadania.

3. El procés de participació.

El procés es desplega mitjançant 6 estratègies:

- la publicació del document inicial del Pla de Ciutat a través de la publicació municipal mensual junt amb la difusió del procés (web municipal, oficines electròniques administratives, cartells, ciutadans/es que havien fet ús del circuit local de queixes i suggeriments, i xarxes socials);
- la participació dels grups municipals a la Junta de Portaveus i la participació interna amb el conjunt de treballadors/es municipals.
- la participació de la ciutadania no associada: mitjançant una butlleta tant física com virtual (web municipal), la ciutadania a títol individual va tenir l'oportunitat tant de prioritzar els 10 compromisos de la proposta inicial del Pla de Ciutat com formular aportacions i opinions;
- la participació de la ciutadania associada: a iniciativa del teixit associatiu, es van rebre 5 cartes amb propostes per al Pla de Ciutat (Carta del Consell de Ciutat, òrgan consultiu de representació ciutadana; Carta de la Fundació Marianao, fruit d'un procés de participació propi amb un grup d'entitats; conclusions d'una consulta als estudiants fruit del Programa de Participació als Instituts d'Educació Secundària; i 2 Cartes d'associacions de comerciants); a iniciativa municipal, s'organitzà una jornada participativa amb entitats, membres dels diferents consells i comissions de participació així com participants del Fòrum Empresarial i del Comerç.
- enquesta ciutadana: en el marc d'un treball de camp per copsar la percepció ciutadana sobre diferents aspectes de la ciutat, s'aprofità per interrogar la ciutadania sobre aquelles qüestions que consideraven prioritàries abordar en els propers anys.

4. L'explotació de les aportacions ciutadanes.

El document inicial del Pla de Ciutat va rebre 3.021 propostes: 563 persones van emplenar les butlletes, generant 1.227 aportacions; 819 persones van respondre l'enquesta, generant a la seva vegada 1.632 aportacions, i 91 persones provinents de diferents sectors de la ciutat van prendre part en la jornada participativa, formulant i consensuant 162 propostes més.

Tot aquest conjunt de propostes s'introduïren en una base de dades, per a ser posteriorment objecte d'una doble associació: a una primera de caràcter emergent a partir d'àmbits i subcategories temàtiques, i a una segona corresponent a l'estructura del Pla de Ciutat (10 compromisos i 30 objectius estratègics).

5. L'impacte de la participació ciutadana.

Es van elaborar diferents productes a mida per als diferents espais de la direcció política i tècnica, per tal de visualitzar les qüestions més destacades per la ciutadania així com per veure la seva incidència sobre la proposta inicial del Pla de Ciutat, tant en termes de coincidència, com de discrepància i de sorgiment de nous focus d'interès, fent ús de les bases de dades que s'havien creat prèviament.

D'aquesta manera, la participació ciutadana propicià la modificació de 7 dels 30 objectius estratègics, d'1 dels 10 compromisos i la incorporació de 3 nous objectius estratègics. El document del Pla de Ciutat 2012-15 ja estava llest per a ser aprovat el novembre del 2011.

A nivell global, podem afegir que el 55% de les propostes de ciutadania associada van trobar reflex al Pla de Ciutat, 32 dels 33 objectius estratègics tenen vinculació amb alguna proposta ciutadana, i finalment que el 64% dels objectius operatius del Pla de Ciutat té correspondència com a mínim amb una proposta ciutadana.

6. La devolució dels resultats.

A cadascun dels 4 districtes de la ciutat foren convocades per part de l'Alcalde aquells ciutadans i ciutadanes que havien formulat aportacions mitjançant les butlletes i les entitats participants tant a la jornada participativa com als òrgans territorials de participació, per tal d'explicar els principals reptes i prioritats del nou Pla de Ciutat, les principals intervencions que tindrien lloc al districte en qüestió i per fer devolució i respondre a les propostes rebudes i transmetre la seva correspondència amb el Pla.

7. La participació ciutadana en relació a la programació anual.

Per tal de facilitar el coneixement del Pla de Ciutat entre el conjunt de l'organització municipal i l'alineació de la programació anual amb les línies estratègiques que el Pla assenyalava, s'organitzaren sessions de treball grupals en cadascuna de les àrees administratives i per àmbits/serveis dins d'aquestes. Per a aquestes sessions, s'elaboraren productes específics on quedaven reflectides les propostes provinents de la ciutadania i els programes polítics i la seva associació tant per àmbits com per objectius estratègics. D'aquesta manera, s'assegurà que es feia una lectura crítica de les aportacions ciutadanes per a la seva adopció o descart final en les successives programacions anuals que haurien de desplegar el Pla de Ciutat 2012-15.